

εις ὄλον ἡ ἱστορία τῆς βυζαντινῆς διανοήσεως, ἀν καὶ ἐξ ἴσου ὀρθῶς ἐπισημαίνεται τὸ ἀτελές τῆς ἀποπείρας αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ἐξ αὐτῆς ἔχει ἀποκλεισθῆ ὀλόκληρος ἡ περίοδος τῆς παλαιοχριστιανικῆς σκέψεως, κατ' ἐξοχὴν δημιουργικὴ διὰ τὸ Βυζάντιον. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ συγγραφεὺς φαίνεται νὰ ἀγνοῇ τὴν πράγματι πολυτίμον συμβολὴν τοῦ Κ. Λογοθέτου εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ διτόμου ἔργου του «Ἡ Φιλοσοφία τῶν Πατέρων καὶ τοῦ Μέσου Αἰῶνος». Τὸ δευτέρον δοκίμιον («Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν γνῶσιν») ἐξαίρει τὸν μυστικὸν χαρακτῆρα τῆς βυζαντινῆς γνωσιοθεωρίας, μὴ θηρεύουσας τὴν γνῶσιν δι' ἑαυτήν, ἀλλὰ θεωρούσας αὐτὴν ὡς τὴν πρώτην βαθμίδα «φωτισμοῦ» τῆς ψυχῆς καὶ «θεώσεως» τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ τέταρτον, τιτλοφορούμενον «Φιλοκαλία», ἀναλύει τὴν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν ἀνθολογίαν κειμένων τριάκοντα μυστικῶν Πατέρων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς τὰ ὅποια ἐξαίρεται τὸ ἀσκητικὸν—μυστικὸν ἰδεῶδες τῆς ὀρθοδοξίας. Ἔπονται δοκίμια περὶ τῆς αἰσθητικῆς οὐσίας τῆς Βυζαντινῆς τέχνης (τέχνης ἢ ὅποια, κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Καθ. Μιχαηλῆ, εἶναι κατ' ἐξοχὴν τέχνη τοῦ «ὕψηλοῦ»), τῆς πρὸς τὸ θεῖον ῥοπῆς), περὶ βυζαντινῆς ζωγραφικῆς καὶ τῶν δύο ἐξοχωτέρων ἀσφαλῶς ἐκπροσώπων αὐτῆς, τοῦ Μανουὴλ Πανσελήνου καὶ τοῦ ἀπὸ τὰς βυζαντινὰς ρίζας του οὐδέποτε κατ' οὐσίαν ἀποκοπέντος Δομηνίκου Θεοτοκοπούλου, τέλος δὲ περὶ τῆς βυζαντινῆς ἱερᾶς μουσικῆς καὶ ὕμνογραφίας. Τὸ ὄλον ἔργον δεικνύει τὸν συγγραφέα του λεπτὸν γνώστην τῆς βυζαντινῆς πνευματικότητος, ἐννοοῦντα αὐτὴν ἐκ τῶν ἔσω καὶ ἐπικοινωνοῦντα διὰ τῶν πάντοτε ζωντανῶν ἑλληνικῶν του ριζῶν μὲ τὸ βαθύτερον νόημα, τὸ ὅποῖον ἐκφράζει.

Δ. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

* * *

Cleobule Tsourcas, Les debuts de l' Enseignement philosophique et de la libre pensée dan les Balkans. La vie et l'oeuvre de Theophile Corydalée (1570—1646). 2α ἔκδ. ἀναθεωρημένη καὶ συμπεπληρωμένη, ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Βαλκανικῶν Σπουδῶν Θεσσαλονίκης 1967, σχ. 8 Μ, σ. 441 (μετὰ 28 εἰκόνων ἐκτὸς κειμένου).

Ἡ ἐξαιρετος αὐτῆ μελέτη, τὴν ὁποίαν εἶχε παρουσιάσει εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 20ῆς Ἰαν. 1949 ὁ ἀείμνηστος Θεόφιλος Βορέας, ἐκδιδομένη ἤδη διὰ δευτέραν φοράν καὶ ἐμπλουτισμένη δι' ὅλας νέων στοιχείων καὶ κεφαλαίων, ρίπτει φῶς εἰς τὴν πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν εἰς ὄλον τὸν βαλκανικὸν χῶρον, τόσον δηλ. εἰς τὰς Ἑλληνικὰς σχολὰς τοῦ Φαναρίου κ.ἄ., ὅσον καὶ εἰς τὰ, κέντρα ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καταστάνα, σχολεῖα τῆς Ρουμανίας. Ἡ ζωή, αἱ σπουδαί, τὸ διδακτικὸν καὶ φιλοσοφικὸν ἔργον τοῦ σημαντικωτέρου ἐκπροσώπου τῆς ἑλληνικῆς

φιλοσοφικῆς σκέψεως κατὰ τὴν σκοτεινὴν περίοδον τῆς τουρκικῆς κατοχῆς ὀπαδοῦ καὶ ἐρμηνευτοῦ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστοτέλους ἀναλύονται ἐν ἐκτάσει κατανουμένης οὕτω καλλίτερον τῆς ἐνότητος καὶ συνεχείας τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ φιλοσοφίας εἰς τὴν μεταβατικὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν τὴν νεοελληνικὴν ἀναγέννησιν ἐπαγγελλόμενος νεοπλατωνικὸς οὐτοπισμὸς τοῦ Πλήθωνος εἶχεν πλέον ὁδηγήσει εἰς ἀδιέξοδον, τὸ δὲ ἔθνος συνετηρεῖτο ἀπλῶς ἐν ζωῇ πρὶν ἢ ἀνανεώσῃ ἑαυτὸ διὰ τῆς προσφυγῆς μετὰ ταῦτα εἰς τὸ κίνημα τοῦ καλουμένου «εὐρωπαϊκοῦ διαφωτισμοῦ».

Δ. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

*
* *

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΡΓΥΡΑΚΟΥ, Γεωδαιτικὴ Ἀστρονομία, Ἀθῆναι, 1968, σελ. 338.

Ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀναξίμανδρος θεωροῦνται οἱ πρῶτοι ἐπιστήμονες, οἵτινες ἠσχολήθησαν μὲ τὴν Ἀστρονομίαν. Μέγιστον ἐπιτεύγμα τοῦ Θαλοῦ θεωρεῖται ἡ πρόβλεψις αὐτοῦ περὶ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου τῆς 28 Μαΐου τοῦ 585 π.Χ. Ἡ πρόβλεψις αὕτη ἔγινε ἀρκετοὺς μῆνας πρὶν ἢ ἐκλείψῃ λάβῃ χώραν. Αἱ διασθεῖσαι πληροφορίες περὶ τῶν δύο αὐτῶν φυσικῶν φιλοσόφων δὲν εἶναι ἀρκεταί, ὥστε νὰ συναγάγῃ τις τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὗτοι ἠσχολήθησαν καὶ μὲ προβλήματα Γεωδαιτικῆς Ἀστρονομίας. Πιθανώτερον φαίνεται ὅτι μὲ τιοαύτης φύσεως προβλήματα ἠσχολήθη ὁ Εὐδοξος περὶ τὸν 4ον αἰ. π.Χ. καὶ βραδύτερον ὁ Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος, ὁ Ἐρατοσθένης καὶ ἰδίως ὁ Ποσειδώνιος. Ἐὰν αἱ νέαι θεωρίαι τοῦ Ταξιάρχου κ. Θεοφάνους Μανιᾶ ἐπαληθευθοῦν, θὰ ἀποτελέσουν ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον ἀσχοληθῆ μὲ τὴν Γεωδαιτικὴν Ἀστρονομίαν χιλιάδας τινὰς ἐτῶν π.Χ.

Αἱ μέχρι σήμερον κρατοῦσαι ἀντιλήψεις παρουσιάζουν τὴν Γεωδαιτικὴν Ἀστρονομίαν ὡς ἐπιστήμην δημιουργηθεῖσαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους. Ὑπὸ τὸν ὄρον Γεωδαιτικὴ Ἀστρονομία νοοῦνται μετρήσεις ἐπὶ τῆς γῆς μὲ τὴν βοήθειαν ἀστρονομικῶν δεδομένων καὶ παρατηρήσεων. Εἶναι δὲ ἡ Γεωδαιτικὴ Ἀστρονομία ὁ κλάδος ἐκεῖνος τῆς Γεωδαισίας, ὅστις χρησιμοποιοῖ τὰ ἐκ τῆς Ἀστρονομίας γενικὰ δεδομένα, τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων ἐνὸς τόπου καὶ τοῦ ἀζιμουθίου μιᾶς διευθύνσεως.

Εἰς τὸν πρόλογον τοῦ βιβλίου του ὁ κ. Ἀργυρᾶκος, ὅστις τυγχάνει καθηγητῆς τῆς Ἀστρονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μετσοβίῳ Πολυτεχνείῳ, τονίζει ὅτι εἰδικώτερον αἱ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ Γεωδαισία καταφεύγει εἰς ἀστρονομικοὺς προσδιορισμοὺς δύνανται νὰ καταταχθοῦν εἰς δύο κατηγορίας. Εἰς τὴν πρώτην ἐκ τούτων δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἀπόκλισις τῆς κατακορύφου, ὑπάγονται δὲ εἰς αὐτὴν οἱ προσδιορισμοὶ σημείων μὲ σκοπὸν τὴν κατασκευὴν ἐνὸς